

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

עיונים במחשבה ערבית מודרנית - 38545

תאריך עדכון אחרון 10-10-2018

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 4

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: לימודי האסלאם והמזרח התיכון

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): פרופ' מאיר חטינה

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: meir.hatina@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום שני 1300-1400

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

הקורס בוחן צמתי דרך מרכזיים בתולדות המחשבה הערבית המודרנית בצל תהפוכות פוליטיות וחברתיות. הוא מביא לקדמת הבמה קולות של פתיחות וסובלנות לצד קולות של מחאה ומהפכנות. במוקד השיעורים קריאה וניתוח של טקסטים רעיוניים (מתורגמים) בשילוב ספרות מחקר משנית, הן היסטורית והן מתודולוגית.

מטרות הקורס:

1. לנתח טקסטים רעיוניים ולמקם אותם בהקשר היסטורי ופוליטי.
2. לעמוד על חשיבותם של רעיונות ככוח מניע בהיסטוריה וכביטוי לדילמות ואתגרים של חברה נתונה
3. להתחקות אחר המשכיות ושינוי במחשבה הערבית המודרנית

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

1. להכיר זרמים והוגים חשובים בתולדות המחשבה הערבית המודרנית.
2. לרכוש מיומנות נוספת בקריאה וניתוח של טקסטים רעיוניים.
3. לעמוד על האתגרים והדילמות המלוות את המזרח התיכון הערבי בעידן המודרני.

דרישות נוכחות (%) :

100

שיטת ההוראה בקורס: שיעור ותרגיל. כל תלמיד יידרש לתת רפרט קצר בכיתה בנושא שקשור בנושאי הקורס ושיכול לשמש בסיס לעבודת הסמינר בסוף השנה.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. מתודה: אינטלקטואלים ציבוריים
2. "שומרי הסף המסורתיים": עולמא ופוליטיקה בהיסטוריה המוסלמית
3. קנאים ומודרניסטים במאה ה- 19
4. האינטלקטואלים החדשים
5. קומוניזם וחברה מתוקנת
- ערביות ומשיחיות
6. אסלאם פוליטי ותיקון עולם
7. פתיחות ומתינות
8. סגירות ואלימות חוצת גבולות

חומר חובה לקריאה:

Edward Shils, "The Intellectual and the Powers: Some Perspectives for Comparative Analysis," in Philip Rieff (ed.), *On Intellectuals* (New York: Doubleday, 1969), pp. 25-48.

Julien Benda, *The Treason of the Intellectuals: la trahison des Clercs* (New York: W.W. Norton, 1969), pp. 41-78.

שלמה זנד, האינטלקטואל, האמת והכוח: מפרשת דרייפוס ועד מלחמת המפרץ (תל אביב: עם עובד, 2002), 48-11.

דוד אוחנה, חרון האינטלקטואלים: רדיקליות פוליטית וביקורת חברתית באירופה ובישראל (תל אביב: הקיבוץ המאוחד, 2005), עמ' 56-21.

מרק לילה, הנפש הנמהרת (תל אביב: עם עובד, 2001).

אנטוניו גרמשי, על ההגמוניה: מבחר מתוך 'מחברות הכלא' (תל אביב: רסלינג, 2004), עמ' 52-35.

אדוארד סעיד, "יצוגים של האינטלקטואל (תל אביב: רסלינג, 2010), עמ' 119-103.

Jonathan Berkey, *The Formation of Islam: Religion and Society in the Near East, 600-1880* (Cambridge: Cambridge University Press, 2003), pp. 141-158.

Ira M. Lapidus, "The Separation of State and Religion in the Development of Early Islamic Society," *International Journal of Middle East Studies* 6 (1975), pp. 363-385.

Michael Winter, "'Ulama between the State and the Society in Pre-Modern Sunni Islam," in

Meir Hatina (ed.), *Guardians of Faith in Modern Times: Ulama in the Middle East* (Leiden, 2008), pp. 21-46.

J.S. Trimingham, *The Sufi Orders in Islam* (Oxford, 1971), pp. 1-30, 218-244.

Liyakat N. Takim, *The Heirs of the Prophet: Charisma and Religious Authority in Shi'ite Islam* (Albany: SUNY Press, 2006), mainly Chapters 3, 4.

Derek Hopwood, "The Ideological Bases: Ibn 'Abd al-Wahhab's Muslim Revivalism," in T. Niblok (ed.), *State, Society and Economy in Saudi Arabia* (London: Croom Helm, 1982), pp. 23-35.

'Abd Allah Salih al-'Uthaymin, *Muhammad ibn 'Abd al-Wahhab: The Man and His Works* (London: I.B. Tauris, 2009), pp. 110-147.

Natana J. DeLong-Bas, *Wahhabi Islam: From Revival and Reform to Global Jihad*

(Oxford, 2014).

P.M. Holt, *A Modern History of Sudan* (4th ed., London, 1972), pp. 77-108.

אהרן ליש, "המתודולוגיה המשפטית של המהדי הסודאני והשראתה הצופית", בתוך עמי איילון ודויד י. וסרשטיין (עורכים) מדרסה: חינוך, דת, ומדינה במזרח התיכון (תל אביב, 2004), עמ' 109-128.
Nikki R. Keddie, *Sayyid Jamal ad-Din al-Afghani: A Political Biography* (Berkeley: University of California Press, 1972), pp. 81-128, 335-355.

Albert Hourani, *Arabic Thought in the Liberal Age 1798-1939* (3rd. ed., Cambridge, 1983 [1962]), pp. 130-160.

ה.א.ר. גיב, מגמות חדשות באסלאם (תל אביב, 1976), עמ' 54-75.

מאיר חטינה, "הצופיות ומבקריה בעת החדשה: טקסי הדוסה בקהיר של המאה התשע-עשרה", המזרח החדש 47 (2008), עמ' 90-114.

David D. Commins, *Islamic Reform: Politics and Social Change in Late Ottoman Syria* (New York, 1990), pp. 7-48, 104-115.

עבד אל-רחמן אל-כאוכבי, יסודות האסלאם הסלפי: פרוטוקול ועידת התחייה האסלאמית באם הערים מכה 1899 (תל אביב, 2015), עמ' 59-100.

Orit Bashkin, "The Iraqi Afghanis and 'Abduhs: Debate over Reform among Shi'ite and Sunni 'Ulama in Interwar Iraq," in Meir Hatina (ed.), *Guardians of Faith in Modern Times*, pp. 141-169.

חגי ארליך, נוער, חינוך ופוליטיקה במזרח התיכון: דורות ומשברי זהות (תל אביב: משרד הביטחון, 1998), עמ' 87-117.

John L. Esposito and John O. Voll, *Makers of Contemporary Islam* (Oxford: Oxford University Press, 2001), pp. 3-22.

Olivier Roy, *Globalised Islam: The Search for A New Ummah* (London: Hurst, 2004), pp. 158-171.

Egyptian Communism: Jews and their Compatriots in Quest of Revolution (Boulder, Colo.: Lynne Rienner Publishers, 2011), pp. 9-23.

רמי גינת, "שלבים בתולדותיה של התנועה הקומוניסטית במצרים: הפרספקטיבה היהודית", המזרח החדש כרך מ"ז (2008), עמ' 155-187.

Walter Z. Laqueur, *Communism and Nationalism in the Middle East* (New York: Frederick A. Praeger, 1956), pp. 221-235, 271-285.

Suliman Bashear, *Communism in the Arab East, 1918-1928* (London: Ithaca Press, 1980).

-
- Selma Botman, *The Rise of Egyptian Communism* (Syracuse, New York: Syracuse University Press, 1988), pp. 1-31.
- Eliezer Tauber, *The Emergence of the Arab Movements* (London: F. Cass, 1993), pp. 54-58, 245-267, 287-302, 311-330.
- Peter Wein, *Iraqi Arab Nationalism: Authoritarian, Totalitarian, and Pro-fascist Inclinations 1932-1941* (London: Routledge, 2006), pp. 83-88, 101-105.
- Sami Shawkat, "The Profession of Death," in Sylvia G. Haim, *Arab Nationalism: An Anthology* (Berkeley: University of California Press, 1962), pp. 97-99.
- Norma Salem-Babikian, "A Partial Reconstruction of Michel Aflaq's Thought." *Muslim World* 67 (October 1977), pp. 280-294.
- Norma Salem-Babikian, "Michel Aflak: A Biographic Outline," *Arab Studies Quarterly* 2/2 (1980), pp. 162-179.
- "The Ba'th Political Party: Constitution," in Haim, *Arab Nationalism*, pp. 233-241.
- Michel Aflaq, "Nationalism and Revolution," in Haim, *Arab Nationalism*, pp. 242-249.
- גיא ברכה, מישל עפלך: ההוגה ואיש המעשה (חיבור מ.א.; תל אביב: אוניברסיטת תל אביב, 2004).
- יצחק אורון, "מפלגת התחייה הערבית הסוציאליסטית: תולדותיה ורעיונותיה", בתוך זאב גולדברג (עורך), הסוציאליזם הערבי (תל אביב: בית ברל, 1970), עמ' 89-120.
- ש"נ אייזנשטדט, פונדמנטליזם ומודרניות (תל אביב: משרד הביטחון, 2002), עמ' 8-22.
- עמנואל סיון, גבריאל אלמונד וסקוט אפלבי, קנאות דתית מודרנית (תל אביב: ידיעות אחרונות, 2004), עמ' 29-107.
- Gudrun Krämer, *Hasan al-Banna* (Oxford: Oneworld, 2010), pp. 1-46.
- חסן אל-בנא, האסלאם הוא בשורתנו והג'האד דרכנו (תל אביב, 2012), עמ' 121-159.
- Meir Hatina, "An Earlier Sunni Version of Khomeini's Rule of the Jurist: Mustafa al Sibāi on 'Ulama' and Politics," *Arabica* 57 (2010), pp. 455-476.
- Suha Taji-Farouki, *A Fundamental Quest: Hizb al-Tahrir and the Search for the Islamic Caliphate* (London: Grey Seal, 1996).
- Taqi al-Din al-Nabhani, *Nizam al-hukm fi'l-Islam mafahim Hizb al-Tahrir* (2nd. ed., Jerusalem: Manshurat Hizb al-Tahrir, 1953), pp. 74-89.

-
- עמנואל סיון, קנאי האסלאם (תל אביב: עם עובד, 1986), עמ' 28-60.
- סיד קוטב, מניפסט האסלאם הרדיקלי: ציוני דרך (תל אביב: רסלינג, 2011), עמ' 75-102.
- ישראל אלטמן, "ארגוני אופוזיציה אסלאמיים במצרים", בתוך עמי איילון (עורך) משטר ואופוזיציה במצרים (תל אביב, 1983), עמ' 113-146.
- Gills Kepel, *The Prophet and Pharaoh: Muslim Extremism in Egypt* (London: Dar al Saqi, 1985).
- Johannes J.G. Jansen, *The Neglected Duty: The Creed of Sadat's Assassins and Islamic Resurgence in the Middle East* (New York: Macmillan, 1986), pp. 160-175, 182-194.
- Itzhak Weisman, "Sa'id Hawwa and Islamic Revivalism in Ba'thist Syria," *Studia Islamica* 85 (1997), pp. 131-154.
- Hamid Algar, *Islam and Revolution: Writings and Declarations of Imam Khomeini* (Berkeley: Mizan Press, 1981), pp. 40-83.
- מאיר ליטבק, "שלטון חכם ההלכה באיראן: חזון ומציאות", *המזרח החדש* מ"ב (תשס"א), עמ' 167-184.
- Murtada Mutahhari, "Sha'id," in M. Abedi & G. Legenhausen (eds.), *Jihad and Shahadat: Struggle and Martyrdom in Islam* (Houston: The Institute for Research and Islamic Studies, 1986), pp. 125-152.
- Murtada Mutahhari, *Fundamentals of Islamic Thought: God, Man and the Universe* (Berkeley: Mizan Press, 1985), pp. 84-89, 99-105.
- Ali Rahnema, "Ali Shariati: Teacher, Preacher, Rebel," in idem, *Pioneers of Islamic Revival* (London: Zed Books, 1994), pp. 208-250.
- 'Ali Shari'ati, "A Discussion of Shahid," in Abedi & Legenhausen (eds.), *Jihad and Shahadat*, pp. 230-243.
- פואד עג'מי, האימאם הנעלם: מוסא אל-צדר והשיעה של לבנון (תל אביב: עם עובד, 1989), פרקים 4, 6.
- מרטין קרמר, פדלאללה: המצפן של חזבאללה (תל אביב: מרכז משה דיין, 1998).
- Muhammad Husayn Fadl Allah, "An Islamic Perspective on the Lebanese Experience," *Middle East Insight* 6/1-2 (1988), pp. 18-26.
- Muhammad Husayn Fadl Allah, "Islamic Unity and Political Change," *Journal of*

Palestine Studies 25/1 (1995), pp. 61-75.

Chibli Mallat, "Muhammad Baqer as-Sadr," in *Rahnema* (ed.), *Pioneers of Islamic Revival*, pp. 251-272.

R.W. Baker, *Islam without Fear: Egypt and the New Islamists* (Cambridge: Cambridge University Press, 2003), pp.

מאיר חטינה, "האסלאם האחר: מפלגת אל-וסט המצרית", אלפיים 30 (תשס"ז 2006), עמ' 133-114.

Bettina Gräf, "The Concept of Wasatiyya in the Work of Yusuf al-Qaradawi," in: J. -Skovgaard-Petersen and B. Gräf (eds.), *Global Mufti: The Phenomenon of Yusuf al-Qaradawi*, London: Hurst, 2009), pp. 213-238.

פואד עג'מי, מלכוד: ערביות וערבים מאז 1967 (תל אביב: ידיעות אחרונות, 1999), עמ' 142-112.

תופיק אל-חכים, "ההתפכחות", זמנים, כרך 32 (1989), עמ' 75-74.

רבקה ידלין (עורכת), דיוקן מצרי: דברי הגות, ספרות והומור (ירושלים: מאגנס, תשמ"ו), עמ' 139-146, 179-190.

אמין אל-מהדי, הדעה האחרת: בזכות הדמוקרטיה והשלום (תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד, 2001), עמ' 59-28.

Saad Eddin Ibrahim, "Reviving Middle Eastern Liberalism," *Journal of Democracy*, Vol. 14 (October 2003), pp. 5-10.

Nasr Abu Zaid with Esther R. Nelson, *Voice of an Exile* (Westport, Conn.: Praeger, 2004), pp. 165-208.

פואד עג'מי, ארמון החלומות של הערבים: אודיסיאה של דור (תל אביב: עם עובד, 2000), פרק חמישי.

אוריה שביט ואופיר וינטר, אויבי, מורי: הציונות וישראל במשנתם של אסלאמיסטים וליברלים ערבים (תל אביב: הקיבוץ המאוחד, 2013), עמ' 158-115.

דוד גוברין, המסע אל האביב הערבי: שורשיה הרעיוניים של הטלטלה המזרח תיכונית בהגותם של ליברלים ערבים (ירושלים: מאגנס, 2016).

מאיר חטינה, מגע המוות: על הקרבה באסלאם המודרני (תל אביב: רסלינג, 2016), פרקים 5, 7.

J. Teitelbaum, *Holier than Thou: Saudi Arabia's Islamic Opposition* (Washington: The Washington Institute for Near East Policy, 2000), pp. 25-71.

-
- Andrew McGregor, "'Jihad and the Rifle Alone': 'Abdullah 'Azzam and the Islamist Revolution," *The Journal of Conflict Studies* 33/2 (Fall 2003), pp. 92-113.
- 'Azzam, "What Jihad Taught Me," in Ibrahim Abu Rabi' (ed.), *The Contemporary Arab Reader on Political Islam* (London: Pluto Press, 2010), pp. .
- 'Abdullah 'Azzam, "Martyrs: the Building Blocks of Nations," in <http://www.almeshkat.net/vb/archive/index.php/t-16962.html>.
- Fawaz A. Gerges, *The Far Enemy: Why Jihad Went Global* (New York: Cambridge University Press, 2005), pp. 80-150.
- Raymond Ibrahim, *The al-Qaeda Reader* (New York: Broadway Books, 2007).
- Osama Bin Laden, *Messages to the World: The Statements of Osama bin Laden*. ed. by Bruce Lawrence. trans. by James Howarth (London; New York: Verso, 2005).
- Laura Mansfield, *His Own Words: Translation and Analysis of the Writings of Dr. Ayman al-Zawahiri* (Old Tappan, N.J., 2006), pp. 205-225.
- Philipp Holtmann, *Abu Mus'ab al-Suri's Jihad Concept* (Tel Aviv: Moshe Dayan Center, 2009), pp. 53-65, 91-121.
- Kanan Makiya and Hassan Mneimneh, "Manual for a Raid," in R. B. Silvers (ed.) *Striking Terror: America's New War* (New York: Publishers Group West, 2002), pp. 319-327.
- Nelly Lahoud, "In Search of Philosopher-Jihadis: Abu Muhammad al-Maqdisi's Jihadi Philosophy," *Totalitarian Movements and Political Religions* 10/2 (June 2009), pp. 205-220.
- Joas Wagemakers, *A Quietist Jihadi: The Ideology and Influence of Abu Muhammad al-Maqdisi* (Cambridge: Cambridge University Press, 2012), pp. 51-74.
- William McCants, *The ISIS Apocalypse: The history, Strategy, and Doomsday Vision of the Islamic State* (New York : St. Martin's Press, 2015), pp. 121-144.

חומר לקריאה נוספת:

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :
מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %

הרצאה 30 %
השתתפות 20 %
הגשת עבודה 50 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: